

Türkiye Yüzyılı Vizyonunda Elektrik Sektörü

Hakan EREK

Mevcut hükümet geride bıraktığımız seçim sürecinde başarı elde ederek, 5 yıl daha görevini sürdürecektir. Bu kapsamda mevcut hükümetin seçim sürecinde kamuoyuyla paylaştığı Türkiye Yüzyılı Vizyon belgesinde¹ elektrik sektörüne dair yer alan plan ve vaatlerin önümüzdeki beş yıllık süreçte sektör için önemli olacağı düşünülmektedir. Bu sebeple Türkiye Yüzyılı Vizyon belgesinde yer alan bazı başlıkları tartışmanın yararlı olacağı kanaatindeyim.

Vizyon belgesine çerçevesinde ülkemizin 2021 yılında %71 oranında olan birincil enerji dışa bağımlılık oranının, %56'ya inmesi hedeflenmektedir. 2053 yılında ise, dışa bağımlılığın %13 oranına indirilmesi öngörülmektedir.

Enerji ithalatının cari açık içinde önemli bir yere sahip olduğu ve enerji güvenliğinin de ekonomik işleyişin istikrarı ve ulusal güvenlik için kritik olduğu dikkate alındığında birincil enerji kaynaklarındaki dışa bağımlılığın azaltılması oldukça önemlidir. Ülkemizin 2020 yılı birincil enerji tüketimi 147,2 mtep olarak gerçekleşmiş olup birincil tüketimin 2030 yılında 199 mtep'e çıkması öngörülmektedir². Birincil enerji tüketiminin dağılımına baktığımızda ise, 2020 yılında %27,6 katı yakıtlar, %28,7 petrol, %27 gaz ve %16,7 yenilenebilir enerji şeklinde iken, bu durumun 2030 yılında aynı sırayla %24,1, %27,5, %23,9 ve %20,4 olması (ek olarak %4,1 nükleer olması beklenmektedir) öngörülmektedir. Hemen hemen aynı aralığa tekabül eden vizyon belgesinde ise, 15 baz puanlık bir hedef öngörülmektedir.

Yenilenebilir enerjide kaynak bakımından herhangi bir dışa bağımlılık söz konusu olmadığı için 3,7 baz puanlık artışın 15 puanlık artış hedefinin bir kısmını karşılayabileceği, diğer yandan nükleer yakıtın tamamen ithal olmasına bağlı olarak, nükleer seçeneğin dışa bağımlılık anlamında bir etkisinin olmayacağı düşünülmektedir. Geriye kalan katı yakıt, gaz ve petrol gibi mevcut durumda dışa bağımlılığı yüksek olan kalemlerin azaltılması için vizyon belgesinde ifade edilen arama (kömür, petrol ve gaz için) çalışmalarının çok daha ehemmiyetli olacağı tahmin edilmektedir.

Vizyon belgesinde yer alan bir diğer madde ise, ülkemizin elektrik kurulu gücünün 2028 yılında 135 GW'ın üzerine çıkarılmasına ilişkindir. Mevcut durumda ülkemizin kurulu gücü 95,1'i lisanslı, 8,6'sı da lisanssız olmak üzere toplamda 103 GW seviyesindedir. Vizyon belgesinde yer alan hedef 2022 yılı seviyesinin üzerine %30'luk bir artış öngörmektedir. 2018-2022 dönemindeki artış oranının yaklaşık %17 seviyesinde olduğu dikkate alındığında bahsi geçen hedefin oldukça çetin olduğu ifade edilebilecektir. Kaynak kırılımında artış oranına bakıldığında ise, yenilenebilir enerjiye dayalı kurulu gücün oldukça hızlı arttığı görülmektedir. Öyle ki, rüzgâr, güneş, jeotermal ve biyokütle için 2018-2022 döneminde sırasıyla %62, %84, %31 ve %186 oranında artış gerçekleşmiştir³. Yenilenebilir enerjideki kurulu gücün bu kadar hızlı artması, yenilenebilir enerji

¹ <https://www.akparti.org.tr/media/dwyd05pu/tu-rkiye-yu-zy%C4%B1%C4%B1-ic-in-dog-ru-ad%C4%B1mlar-2023-sec-im.pdf> (sayfa 245-251)

² <https://enerji.gov.tr/Media/Dizin/EIGM/tr/Raporlar/TUEP/T%C3%BCrkiye%20Ulusal%20Enerji%20Plan%C4%B1.pdf> (sayfa 19)

³ EPDK 2018 ve 2022 Yıllık Elektrik Sektör Raporları

desteklenme mekanizması (YEKDEM) kapsamındaki destekler, finansmana görece daha ucuz erişilmesi ve yenilenebilir enerji kaynak alanı (YEKA) ihaleleriyle ilişkilendirilebilecektir.

Yenilenebilir enerjideki artış hızı ve bunun gerekçeleri dikkate alındığında, güncellenen YEKDEM destekleri, deniz üstü rüzgar santrallerinin gündemde olması, yüksek miktarda depolama yatırımının gündemde olması⁴ gibi etmenler dikkate alındığında, toplam kurulu güç için hedeflenen %30'luk artışın zor da olsa, başarılmasının mümkün olduğu düşünülmektedir.

Metinde yer alan ve zorlayıcı gözüken bir diğer hedef de %54,3 seviyesindeki yenilenebilir enerji oranının %60 seviyesine çıkarılmasıdır. Yine 2018-2022 yılları arasındaki dönem dikkate alındığında kurulu güç bakımından yenilenebilir enerjinin payı %48,2'den, %53,9'a çıkmış ve bu kapsamda yaklaşık 6 baz puanlık bir artış yaşanmıştır. 2023-2028 dönemi için hedeflenen geçmiş 5 yıllık dönemde gerçekleştirilen seviyenin tekrarlanması gibi düşünülebilir. Bu kapsamda yukarıda ifade edilen yenilenen YEKDEM mekanizması, deniz üstü rüzgâr santrali kurulumları ve depolama yatırımlarının bu hedefin gerçekleşmesini kolaylaştıracağı tahmin edilmektedir.

Buraya kadar tartışılan maddeler çerçevesinde önümüzdeki dönemde yenilenebilir enerji yatırımlarının hem ülkemizin kaynaklarından daha fazla yararlanılarak dışa bağımlılığın azaltılması anlamında hem de ülkemizin karbon emisyonunun azaltılması çabalarına destek anlamında oldukça önemli olacağı görülmektedir. Bu bağlamda metinde yer alan yenilenebilir enerji tesislerinin kurulumlarının hızlandırılacağı ve güneş ve rüzgâr YEKA'larına devam edileceğinin ifade edilmesi bahsi geçen hedeflere erişilmesiyle ilişkilendirilebilecektir. Bunun yanında rüzgâr, güneş ve diğer yenilenebilir enerji üretim teknolojilerinde yerleşme ve teknoloji üretebilme kapasitesinin geliştirilmesi bağlamında⁵ adımlar atılması beklenmektedir. Burada ayrıca ifade etmek gerekir ki, YEKDEM'de olduğu gibi yerli parçalara teşvik bazlı bir yaklaşımın uygulanması ve YEKA ihalelerindeki teknoloji transfer modelinin uygulanması, bunların ötesinde yerli üreticilerin ürün satabileceği "piyasaya dayalı" bir pazar talebinin oluşması (çatı güneş santrallerinde olduğu gibi) yerli üretimi ve teknolojinin yerleşmesini hızlandıracak bir yaklaşım olacaktır.

Sonuç olarak, ekonomisi büyüyen ve gelişmekte olan ekonomiler sınıfında olan Türkiye'nin enerji ihtiyacının artarak devam etmesi öngörülmektedir. Bununla birlikte, ulusal güvenlik ve ekonomik faaliyetin devamı için enerji ihtiyacının daha az dışarıya bağımlı olarak karşılanması, ayrıca karbon emisyonunun azaltılması çerçevesinde de, enerji ihtiyacının daha çok yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılanması gibi kısıtlar da mevcuttur. Bu kısıtlar çerçevesinde Türkiye Yüzyılı Vizyon belgesinde elektrik sektörü özelinde yenilenebilir enerjiye ciddi bir vurgu yapıldığı görülmektedir. Yenilenebilir enerji bakımından konulan hedefler, zorlayıcı olmakla birlikte, yazıda bahsi geçen destek mekanizmaları doğru işletildiği durumda erişilmesi mümkün hedefler olarak görülebilecektir.

⁴ <https://www.dunya.com/sectorler/enerji/depolamali-res-ve-gese-18-milyar-dolarlik-yatirim-haberi-694250>

⁵ Vizyon belgesindeki ifadesiyle "Böylece yerleşirme, teknoloji transferi, yerli üretim ve Ar-Ge faaliyetlerini geliştireceğiz."